



## 4.) Vylúčenie?



<b>Ročník:</b>	<b>6. ročník ZŠ</b>
<b>Tematický celok:</b>	Amerika
<b>Téma:</b>	Obyvateľstvo Ameriky
<b>Téma GRV:</b>	Globálne problémy
<b>Čas:</b>	45 minút
<b>Pomôcky:</b>	nastrihané kartičky z Prílohy – pre každú skupinu jedna, nastrihané 3 tajničky z Pracovného listu, mapa, atlas, počítačová miestnosť s prístupom na internet

- Ciele:**
- dokázať vysvetliť pojem favela, geto, slum
  - zmeniť stereotypy a rozvíjať toleranciu voči iným národom a sociálne slabším skupinám
  - analyzovať príčiny a dôsledky problémov v sociálne vylúčených komunitách
  - naučiť sa geografické pojmy súvisiace s Amerikou
  - naučiť sa vyhľadávať informácie na internete
  - pracovať s mapou alebo atlasom

### Postup:

#### Evokácia – 10 minút



**1** Rozdeľte žiačky a žiakov do troch skupín a každej rozdajte jednu z troch tajničiek. Úlohou je vyriešiť ich a pokúsiť sa vysvetliť slovo, ktoré je výsledkom. Pracujú pritom s atlasom, prípadne s internetom. Každá skupina predstaví svoj výsledok.  
*Pozn. Tajničky si pred začiatkom hodiny upravte do tabuliek tak, ako to nájdete v Pracovnom liste. Tajničky si môžete upraviť podľa preberaného učiva.*

**2** Po skončení práce dajte žiačkam a žiakom možnosť, aby vysvetlili kľúčové slová tajničky. Oboznámte ich s tým, že na dnešnej hodine budú diskutovať o živote detí v týchto miestach.

#### Uvedomenie – 25 minút



**3** Rozdeľte žiačky a žiakov do 4 skupín (techniky rozdeľovania do skupín nájdete v úvode metodической príručky).

**4** Každá skupina dostane do rúk jednu z kartičiek z Prílohy. Ich úlohou bude prečítať si o svojom živote. Na každej kartičke budú pre žiačky a žiakov otázky a úlohy. Úlohou každej skupiny bude po prečítaní odpovedať na otázky a úlohy a prezentovať výsledok práce zvyšným skupinám.

**5** Po skončení práce v skupinách, každá prezentuje výsledok ostatným skupinám. Úlohy a otázky môžete doplniť, prípadne vynechať podľa náročnosti a času.

#### Reflexia – 10 minút



**6** So žiačkami a žiakmi diskutujte pomocou otázok:

- Bolo pre vás ťažké vcítiť sa do role postavy, ktorú ste predstavovali? Ak nie, prečo?
- Čo mali spoločné tieto príbehy?

- V čom sú podobné všetky 4 prostredia? Aké problémy majú spoločné a v čom sú rozdielne?
- Aké prekážky musia prekonávať všetky 4 postavy?
- Čo je potrebné, aby chlapci a dievčatá urobili, aby sa ich život zmenil?
- Vedeli by ste si predstaviť takto žiť?
- Myslíte si, že tieto postavy sa vo svojom živote stretávajú s diskrimináciou? Ak áno, v akej forme?
- Ako by ste charakterizovali pojmy favela, slum či geto?
- Čo je príčinou vzniku týchto sociálne vylúčených komunít?
- Videli ste filmy, či dokumenty o týchto oblastiach?
- Poznáte niekoho, kto tam pracuje?
- Aké sú možnosti pomoci týmto deťom?



## Príloha

### Favela v Rio de Janeiro

Volám sa Enrico a vo favele v Rio de Janeiro som sa už narodil. Moji rodičia prišli do mesta s vidinou získania práce, ale nepodarilo sa. Ako žijeme? Tak náš dom, teda izba, má štyri steny a posteľ. S kamarátmi veľmi radi hrávame futbal. Na ihrisko však chodíme ďalej, pretože naše domy sú postavené na strmých úbočiach. Inde miesto nebolo. Môjho otca najviac trápí problém s pitnou vodou. Častokrát nám praská potrubie, ktoré nám znečistí pitnú vodu. Okrem toho je v našej štvrti veľká kriminalita. Skoro na každej ulici sa predávajú drogy, časté sú zrážky medzi miestnymi gangmi a políciou. Ja však nesmútim, teším sa z futbalu s kamarátmi. Chcel by som byť slávnym futbalistom.

#### Úlohy a otázky pre skupinu:

- Aké prekážky môže mať Enrico pri dosahovaní svojho cieľa?
- Kto žije vo favele? K čomu by ste prirovnali život vo favele?
- Skúste na internete nájsť pozitívny príklad brazílskeho futbalistu, ktorý sa vypracoval z favely do národného tímu. Predstavte jeho príbeh zvyšným skupinám.

### Geto v USA

Volám sa Josh a žijem v štvrti na okraji New Yorku. Mal som troch súrodencov. Môjho brata zastrelili pri prestrelke v meste. S kamarátmi sa zaplietol do pouličnej bitky s iným gangom. V noci je u nás veľmi nebezpečné vychádzať von. Tak som sa stal najstarším ja. Musím sa postarať o mladších súrodencov. Mama pracuje celé dni a často aj v noci. Do školy chodím len ak musím. Nudí ma to tam. Na čo mi to bude? Ja už viem, čo chcem robiť. Baví ma hudba. Rap, to je moje. Vyjadrovať svoje pocity prostredníctvom hudby, to je môj štýl.

#### Úlohy a otázky pre skupinu:

- Poznáte raperov, ktorí vyrastali v gete? Ak áno, skúste vyhľadať hudobný videoklip, ktorý predstavíte zvyšným skupinám. Preložte text. O čom je?
- S akými problémami sa najčastejšie stretávajú ľudia žijúci v gete? Popíšte tieto problémy.
- Poznate filmy, ktoré popisujú situáciu v gete? Aké, o čom sú?

## Slum v Afrike

Volám sa Upendo, mám 14 rokov a žijem v druhom najväčšom slume na svete Kibera v Keni. Keď som bola malá, pamätám si, ako sme sa so súrodencami hrali vonku. Boli to krásne časy. Zrazu sa však všetko zmenilo. Nechápala som prečo. Ocitli sme sa s bratom na ulici. Ako nám to mohli rodičia urobiť? Neskôr som pochopila, že nemali peniaze na to, aby sa o nás postarali. Potulovali sme sa dlhé noci a dni po uliciach mesta. Po pár týždňoch sa však veci zmenili. Na ulici nás našli dobrí ľudia a odvtedy pomáhame u nich v dome. A každé ráno chodíme pracovať aj na trh, aby sme aj my niečím prispeli. Vo voľnom čase sa zapájame do projektov organizácií, hráme futbal a fotíme. Nie sme síce s rodinou, ale aspoň máme strechu nad hlavou a teplé jedlo.

### Úlohy a otázky pre skupinu:

- Navštívte webovú stránku [www.mysakenya.org](http://www.mysakenya.org)
- Čomu sa venuje táto organizácia, popíšte jej aktivity. Ako tieto aktivity pomáhajú miestnym deťom?
- Aké sú najčastejšie problémy detí v slume?

## Osada na Slovensku

Volám sa Emo a žijem v rómskej osade v blízkosti Stropkova. Napriek skromným podmienkam, v ktorých vyrastám, mám veľký záujem o vzdelávanie. Baví ma štúdium jazykov. Učím sa angličtinu, nemčinu a francúzštinu. Mojm snom je vyštudovať na vysokej škole prekladateľstvo a tlmočníctvo alebo psychológiu. Moja kamarátka Anička mi v jednej televíznej relácii vysnívala vzdelávanie v angličtine. To som ešte netušil, že sa dostanem priamo do New Yorku. Pomáhal som v jednom hoteli. Vítal som hostí, nosil batožinu. O pár týždňov ma čaká ďalší pobyt.

### Úlohy a otázky pre skupinu:

Tento príbeh je reálny. Skúste vyhľadať tohto chlapca (vystúpil v relácii Modré z neba)

- Aké sú najčastejšie problémy ľudí žijúcich v rómskych osadách?
- Skúste nájsť úspešné projekty pre Rómov, ktoré robia naše organizácie. Tip – môžete sa pozrieť na stránky organizácií Človek v tísni – Slovensko alebo Nadácia Milana Šimečku.
- Poznáte rómske osobnosti na Slovensku? Vymenujte aspoň tri (napr. zo Superstar a podobne).

# Pracovní list

## Tajničky



**A**

1					F														
2				K															
3	O																		
4				Y															
5			H																
6		K																	

- polostrov na JV USA
- rozlohou najväčší štát Ameriky
- Jamajka je
- najstarší nár. park v Amerike
- filmové ateliéry v USA
- ostrov v Karibiku



**B**

1			N																
2			W																
3					P														
4						T													
5			M																
6	L																		

- vodopády medzi USA a Kanadou
- hlavné mesto USA
- štát v Južnej Amerike
- mesto v Kanade
- Buenos Aires je\_\_\_\_\_
- polostrov v Severnej Amerike



**C**

1				S															
2		G																	
3	K																		
4				M															

- mesto v Brazílii
- ostrovy pri Amerike, ktorými prechádza rovník
- štát v Južnej Amerike
- rieka vlievajúca sa do Mississippi



## Riešenia:

**A**

1					F	L	O	R	I	D	A					
2				K	A	N	A	D	A							
3	O	S	T	R	O	V										
4				Y	E	L	L	O	W	S	T	O	N	S	K	Ý
5				H	O	L	L	Y	W	O	O	D				
6			K	U	B	A										

**B**

1				N	I	A	G	A	R	S	K	É	
2				W	A	S	H	I	N	G	T	O	N
3						P	E	R	U				
4							T	O	R	O	N	T	O
5				M	E	S	T	O					
6	L	A	B	R	A	D	O	R	S	K	Ý		

**C**

1				S	A	O		P	A	U	L	O
2		G	A	L	A	P	Á	G	Y			
3	K	O	L	U	M	B	I	A				
4				M	I	S	O	U	R	I		

# Námety

## Ja som sa rozhodol

<b>Odporúčaný ročník:</b>	<b>6. ročník ZŠ</b>
<b>Tematický celok / téma:</b>	Amerika, regionálna geografia, opakovanie (námet môže byť použitý v 6.-9. ročníku po prispôbení na daný región/kontinent)
<b>Téma GV:</b>	Globálna previazanosť
<b>Hlavný cieľ:</b>	Uvedomiť si a zhodnotiť, ako sa nás dotýkajú záležitosti iných kontinentov.

**Stručný opis:** Po skončení tematického celku z regionálnej geografie majú žiačky a žiaci získať určitý obraz o svete. Často vypláva na povrch otázka: „A načo mi to bude?“ Aby si dokázali na túto otázku odpovedať, nechajte ich samých vybrať si, čo ich počas „návštevy“ príslušného kontinentu zaujalo. To ich podnieti k samostatnému vyhľadaniu si nových informácií. Po skončení celku Amerika sa môžete zastaviť pri kakaovníkoch a uvažovať, ako súvisia so Slovenskom. Žiačky a žiaci zisťujú, ako sa kakaové bôby, vypestované v Južnej Amerike, dostanú až na náš stôl v podobe čokolády. Zisťujú tiež ich cestu, medzistupne produkcie a podobne.

Vyzvite skupiny, aby si vybrali podobné príklady spájajúce náš každodenný život a americký kontinent. Rozdeľte triedu do skupín, pričom úlohou každej z nich bude nájsť jeden príklad. Výsledky zachyťte na plagáte alebo nástenke.

Poznámka: Námet môže byť použitý aj ako projekt (prípadne aj v iných ročníkoch vo viacerých triedach – celoškolský projekt), ale objekty vyberajte tak, aby mali súvislosť so Slovenskom. V takomto prípade môžete pripraviť informačné tabule a interaktívny stánok (napríklad o čokoláde).

## Príbehy

<b>Odporúčaný ročník:</b>	<b>6. ročník ZŠ</b>
<b>Tematický celok / téma:</b>	Obyvateľstvo Ameriky
<b>Téma GV:</b>	Ľudské práva
<b>Hlavný cieľ:</b>	Rozvíjať kritické myslenie – kritický prístup k informáciám a schopnosť kritického úsudku a informovaného rozhodovania.

**Stručný opis:** Prečítajte žiačkam a žiakom nasledujúce príbehy o rôznych skupinách ľudí. Na základe geografických charakteristík určite, o ktorú oblasť ide a aké ľudské práva sú tu uplatňované, resp. porušované.

a) „Kedysi nás žilo v dažďovom pralese azda jeden milión. Dnes nás ostalo 200 000. Väčšinou sme kočovní pestovatelia. Znamená to, že sa istý čas usadíme na jednom mieste, kde lovíme a pestujeme základné potraviny, potom sa sťahujeme ďalej. Týmto spôsobom sa vyčerpaná pôda regeneruje. Ohrozujú nás choroby, ako sú chrípka, osýpky, proti ktorým nie sme odolní, no nikto sa nestará, či sme zdraví“. (Indiáni v Amazonskom pralese v Brazílii)

b) „V noci sa bojíme vychádzať von kvôli obrovskej kriminalite. Bývame v najväčšej favele v obrovskom meste na pobreží Tichého oceána. V našej štvrti sa obchoduje s drogami a odohrávajú sa v nej pravidelné prestrelky medzi políciou a gangmi. Jediným únikom sa pre nás stáva deň na pláži Copacabana, kam chodíme predávať žuvačky turistom.” (deti žijúce vo favelách v brazílskom meste Rio de Janeiro)

c) „Ráno vstávame o siedmej a celý deň pracujeme na kávovej plantáži. Ešte nedávno sme pracovali 12 hodín denne za minimálnu mzdu. V súčasnosti pracujeme 8 hodín denne a zarábame dosť na to, aby sme naše deti mohli poslať do školy a sami si ušetrili na stavbu nového domu. Je to vďaka tomu, že majiteľ našej plantáže predáva kávové bôby európskej spoločnosti zameranej na priamy obchod. Preto suma, ktorú teraz za našu kávu dostaneme, je väčšia, ako keď sme kávu predávali veľkým spoločnostiam, ktoré museli platiť praženie, marketing, reklamu, dovoz, vývoz, dizajn kávy a podobne. Naša káva sa tak priamo dostáva do kaviarní v Európe.” (pestovatelia kávy v Kolumbii)

#### Úlohy:

- Lokalizujte, kde sa príbeh odohráva.
- Akému typu ľudských práv sa venuje príbeh? Rozviňte diskusiu o dodržiavaní, resp. nedodržiavaní ľudských práv v týchto príbehoch.

Poznámka: Príbehy môžete vybrať aj z novinových článkov, či internetu. Snažte sa aj o pozitívne príbehy.

## Fotografie

**Odporúčaný ročník:**

**6. ročník ZŠ**

**Tematický celok /**

**téma:**

Geografia a obyvateľstvo Ameriky

**Téma GV:**

Multikulturalizmus

**Hlavný cieľ:**

Odbúravať stereotypy, formovať pozitívny prístup k ľudskej rôznorodosti.

**Stručný opis:** Žiačky a žiaci sú rozdelení do skupín (po 2-4). Každá skupina dostane časť obrázku, na ktorom sú ľudia v rôznych životných situáciách z rôznych krajín. Úlohou skupín je dokresliť obrázok podľa vlastných predstáv – ako podľa nich vyzerá celý obrázok. Po dokreslení obrázku skupiny prezentujú vlastné diela pred triedou. Po prezentáciách ukážte všetkým skupinám celý obrázok. Nasleduje diskusia o predstavách, ktoré viedli jednotlivé skupiny k vytvoreniu daných obrázkov, ako i o názoroch na skutočný obrázok.



*Poznámka: Pokúste sa vybrať obrázky rôznych profesií, spoločenských vrstiev a krajín Ameriky. Žiačky a žiaci si tým lepšie uvedomia rozdiely a pestrosť amerického kontinentu. (napr. pestovateľ na kávovej plantáži, miliardár z Brazílie, dieťa z chudobného predmestia, indiánsky obyvateľ a pod.) Fotografie nájdete v časopisoch, prípadne na internete. Ako príklad uvádzame nasledovné fotografie:*



## Globálne otepľovanie

**Odporúčaný ročník:** 6. ročník ZŠ

**Tematický celok /**

**téma:**

Geografia Ameriky

**Téma GV:**

Životné prostredie

**Hlavný cieľ:**

Uvedomiť si zodpovednosť za životné prostredie v medzinárodnom meradle a sledovať, ako sa k celosvetovým problémom stavajú rôzne krajiny okrem Slovenska.

**Stručný opis:** Zopakujte si pojmy klíma, globálne otepľovanie. Spoločne si prečítajte niektorý z článkov o Kjótskom protokole na internete .

Kjótsky protokol je doplnok Rámcového dohovoru OSN o zmenách klímy (angl: [United Nations Framework Convention on Climate Change – UNFCCC](#)). Je to medzinárodná dohoda vyjednaná v súvislosti s [globálnym otepľovaním](#). Krajiny, ktoré podpísali tento protokol, sa zaviazali znížiť produkciu plynov, ktoré narúšajú a znehodnocujú ovzdušie. Doteraz ho podpísalo 141 krajín sveta.

Rozdeľte žiačky a žiakov do skupín a každej skupine zadajte nasledujúce úlohy:

- Ktorá významná krajina nepodpísala Kjótsky protokol a prečo?
- Zostavte rebríček 20 najväčších znečisťovateľov (podľa vyprodukovaného CO<sub>2</sub> v tonách). Koľko štátov z amerického kontinentu je v rebríčku? Aké sú v porovnaní s nimi výsledky Slovenska?
- Aký druh priemyslu prevláda v nasledujúcich krajinách – USA, Brazília, Mexiko, Kanada?
- Nájdite jeden príklad úspešných krokov na zníženie CO<sub>2</sub> v niektorej z krajín amerického svetadielu.
- Nájdite základné argumenty pre a proti prijatiu Kjótskeho protokolu.